

مقایسه نگرش افراد معلول ورزشکار و غیر ورزشکار نسبت به خود از بعد اجتماعی

عباس اردستانی^۱، دکتر فریدون تندنویس، فاطمه حاج میرفتاح^۲

۱- دانشسرای تربیت معلم شهید چمران

۲- دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی تربیت معلم تهران

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر، مقایسه نگرش افراد معلول ورزشکار و غیر ورزشکار نسبت به خود از بعد اجتماعی می باشد. ده درصد از افراد جامعه را قشر معلول تشکیل داده و بحث اجتماعی شدن این افراد از مباحث روز سازمان بهداشت جهان (W . H . O) می باشد. لذا نظر به اینکه افراد معلول به عنوان عضوی از جامعه، حقوقی برابر با سایر افراد جامعه دارند، به اجرای این تحقیق همت گمارده شد.

در این پژوهش ۲۴۲ نفر از افراد معلول جسمی - حرکتی به عنوان نمونه انتخاب و در قالب دو گروه ورزشکار و غیرورزشکار با هم مقایسه شدند. ابزار اندازه گیری پرسشنامه ای مشتمل بر ۴۹ سوال بسته خود ساخته بود که پس از تعیین روایی محتوایی و پایایی آن (۸۲ درصد) مورد استفاده قرار گرفت و نتایج با نرم افزار S PSS.ver9 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بخشی از یافته های تحقیق به شرح زیر می باشد:

- بین نگرش افراد معلول ورزشکار و غیر ورزشکار نسبت به خود با سن، طول مدت معلولیت، رابطه معنی دار بدست نیامد.
 - بین نگرش افراد معلول ورزشکار و غیرورزشکار نسبت به خود با تحصیلات، وضعیت تاهل، وضعیت شغل، نوع معلولیت، علت معلولیت، تفاوت معنی دار وجود نداشت.
 - بین نگرش افراد معلول ورزشکار تیمی و انفرادی نسبت به خود از بعد اجتماعی تفاوت معنی دار وجود نداشت.
 - بین نگرش افراد معلول ورزشکار و غیر ورزشکار نسبت به خود از بعد اجتماعی رابطه معنی دار بدست نیامد.
- نتایج یافته ها در هیچ یک از فرضیه های معنی دار نبود. لیکن مقایسه میانگین بدست آمده در دو گروه نشان داد که ورزش می تواند، در نگرش افراد معلول موثر باشد. بنابراین توصیه می شود در تشویق و ترغیب پرداختن افراد معلول به ورزش از هیچ کوششی فروگذار نگردد.

مقدمه

قرنی را که پشت سر گذاشتیم، سراسر با تحول و دگرگونی همراه بود. جنگهای متعدد صورت گرفت، یافته‌های علمی بسیاری پدیدار و در جامعه جاری شد و در این میان صنعت رشد فزاینده‌ای را به خود اختصاص داد. حاصل این تلاشها از یک طرف باعث بهتر شدن زندگی گردید اما از سوی دیگر عوارضی را برای زیستگاه انسانی در پی داشت. آمار افراد معلول جامعه رو به فزونی نهاد تا جایی که سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۸۲، با اعلام اینکه ۱۰ درصد از افراد هر جامعه به نوعی معلول هستند، شرایطی را ایجاد نمود تا در خصوص افراد معلول اقداماتی صورت پذیرد.

معلولیت عبارت است از: " ایجاد رابطه بین خود و محیط"، به بیان دیگر، معلولیت عبارت است از مجموعه‌ای از عوامل جسمی، ذهنی، اجتماعی و یا ترکیبی از آنها که به نحوی در زندگی شخص اثر سوء بر جای نهاده و مانع ادامه زندگی وی بصورت طبیعی گردد. بنابراین گروه‌های متفاوتی از افراد معلول در جامعه به چشم می‌خورند که به نوعی با اختلالات مربوط به معلولیت زندگی را سپری می‌کنند.

در این مقوله ورزش یکی از پدیده‌های اجتماعی بوده که از سال‌های پیش بوجود آمده تا افراد معلول بتوانند با مشکلات مربوط به معلولیت بهتر کنار بیایند. گاتمن (Guttmann) با توجه به تحقیقاتش در زمینه افراد معلول هدف از ورزش برای این گروه را چنین بیان می‌دارد: " ایجاد تحرك و جنبش پذیری، پیشگیری و جلوگیری از بیماری ناشی از اوقات بستری در بیمارستان و کمک به افراد معلول جهت ایجاد رابطه دوباره با محیط اجتماعی." ادوجا (Adedja, 1987) با تحقیق بر روی مسائل روانی و اجتماعی افراد معلول، به این نتیجه رسید که تصاویر نادرست از اثرات ناتوانی در فرد باعث کاهش اعتماد به نفس، و فعالیت بدنی باعث اجتماعی شدن و تجارب مثبت در فرد معلول می‌شود.

ویلیامز (Williams, 1994) با تحقیقی بر روی افراد معلول ضایعه نخاعی، دریافت که فعالیت ورزشی و همسالان و دوستان اطراف این افراد می‌توانند نقش بسیار مهمی در جامعه پذیری اولیه افراد معلول داشته باشد. در مطالعات دیگری که توسط زورنیک (Zoerink)، کندی (Kendy) و شفارد (Shephard) بطور جداگانه انجام پذیرفت، مشخص گردید که سن، شدت معلولیت، مدت معلولیت و نوع معلولیت در نگرش مثبت افراد معلول نسبت به خود و جامعه پذیری آنها نقش تعیین کننده نداشته بلکه اطرافیان، خانواده و فعالیت‌های بدنی و ورزشی است که می‌تواند نقش موثری داشته باشد.

تحقیقات گل محمدی، بهروز (۱۳۷۲)، خورنه، محمدتقی (۱۳۷۴)، رضائی، محمدرضا (۱۳۷۶) همگی موید آن است که سطح عزت نفس و سازگاری اجتماعی و شخصیتی افراد معلول ورزشکار نسبت به غیر ورزشکار از درجه بالاتری برخوردار بوده که همه می‌تواند آثار سودمند و مفید ورزش را نشان دهد. صدیق

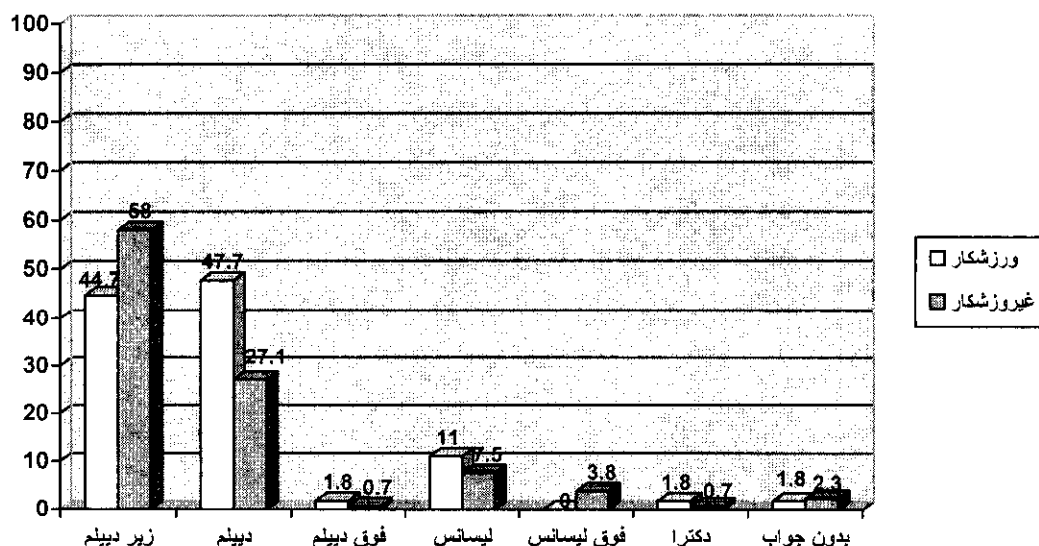
سروستانی، رحمت اله (۱۳۷۶) نیز در تحقیقی نشان داد که با توجه به برخی فاکتورهای اجتماعی شدن، پیوستگی اجتماعی افراد معلول ورزشکار نسبت به غیر ورزشکار قوی تر است. باتوجه به مطالب بالا تحقیق حاضر نیز بر آن است که به نقش روشن تر ورزش در اجتماعی شدن و تغییر نگرش افراد معلول بپردازد.

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر افراد معلول جسمی- حرکتی ورزشکار و غیر ورزشکار جنس مذکر در شهر تهران را مورد مطالعه قرار می دهد. باتوجه به آمار و ارقام موجود، از این جامعه تعداد ۲۴۲ نفر بعنوان نمونه انتخاب گردیدند. روش نمونه گیری بصورت تصادفی در دسترس بود که پس از جمع آوری اطلاعات، ۱۰۹ فرد معلول ورزشکار و ۱۳۳ غیر ورزشکار را شامل شد. ابزار اندازه گیری پرسشنامه خود ساخته ای بود که پس از تعیین روانی محتوایی و انجام آن در یک گروه آزمایشی، پایایی آن توسط فرمول آلفا کرونباخ محاسبه شده (۸۲ درصد) و پس از این مرحله، کار اصلی تحقیق صورت گرفت. این پرسشنامه شامل ۴۹ سوال که ۲۱ سوال آن مربوط به اطلاعات و خصوصیات فردی آزمودنی ها و ۲۸ سوال مابقی سنوالات اصلی پرسشنامه را تشکیل می داد که به روش ۵ گزینه ای لیکرت تنظیم شده بود. پس از جمع آوری پرسشنامه ها و کد گذاری، اطلاعات بوسیله نرم افزار (SPSS.ver9) تجزیه و تحلیل گردید.

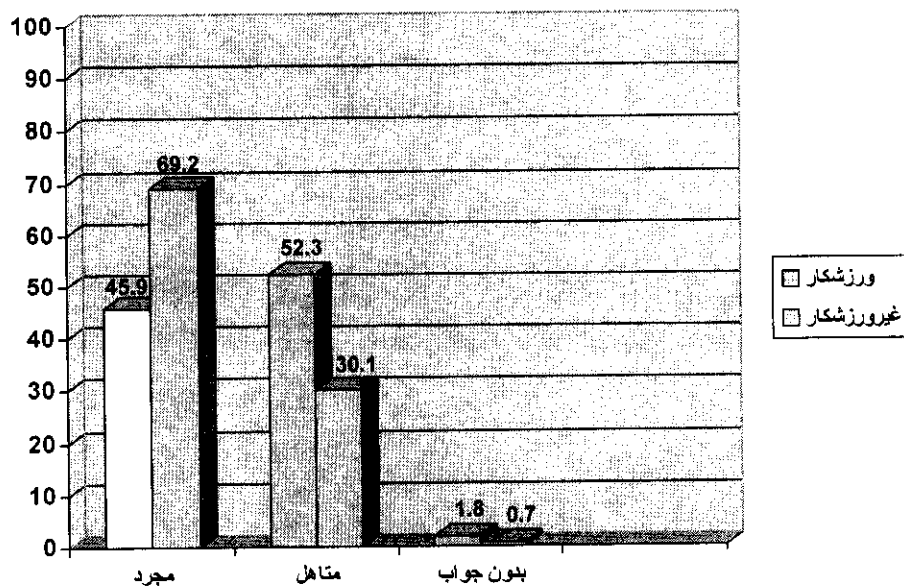
روشهای آماری نیز شامل آمار توصیفی برای توصیف آزمودنی ها، ضریب همبستگی پیرسون، آزمون t گروههای مستقل و آزمون تحلیل واریانس ANOVA برای تحلیل داده ها مورد استفاده قرار گرفت. یافته های تحقیق: با بررسی وضعیت سنی آزمودنی ها مشخص شد که میانگین گروه سنی افراد معلول ورزشکار ۳۰/۲ سال و غیر ورزشکار ۳۰/۶ می باشد که همگونی گروهها را از نظر سنی نشان می دهد. شکل ۱ وضعیت تحصیلات آزمودنی ها را نشان می دهد.

شکل ۱: توزیع نمونه ها برحسب میزان تحصیلات

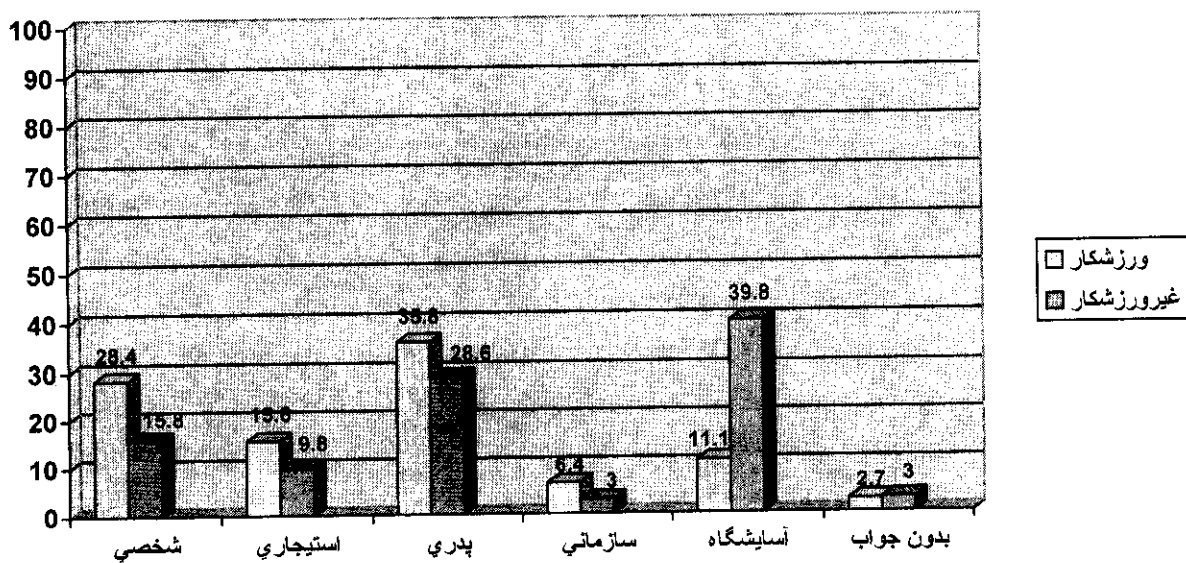
در شکل ۲ وضعیت تاهل آزمودنی ها مشخص شده است.

شکل ۲: توزیع نمونه ها برحسب وضعیت تاهل

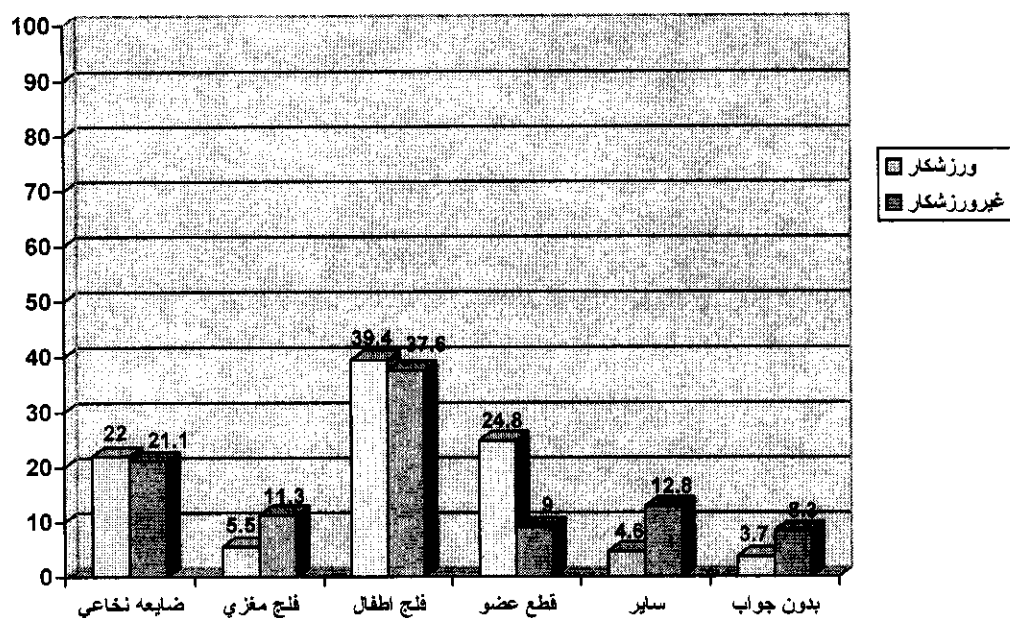
شکل ۳ وضعیت مسکن آزمودنی ها را نشان می دهد

شکل ۳: توزیع نمونه ها برحسب وضعیت مسکن

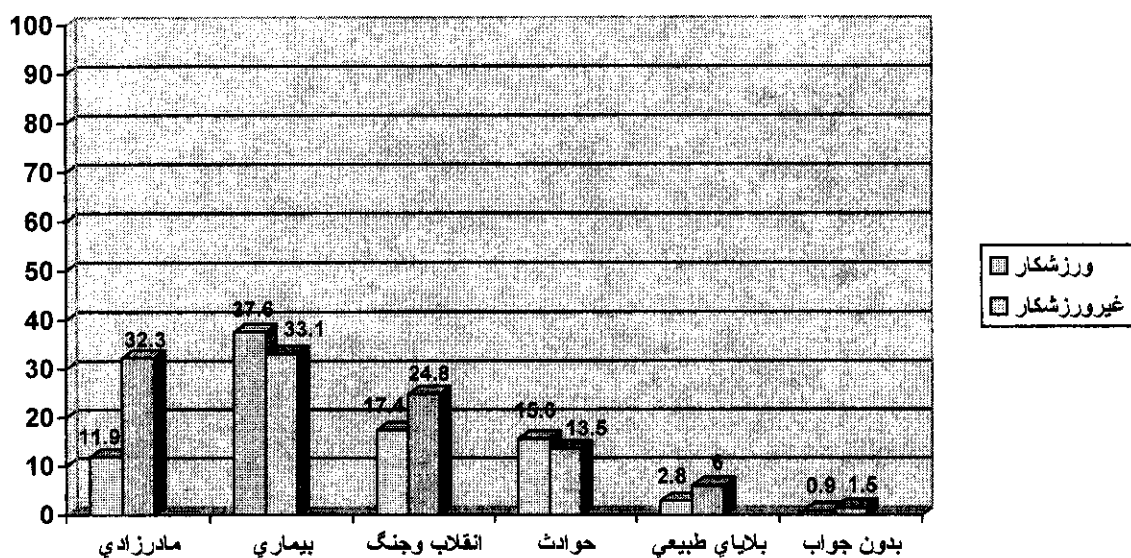
آزمودنی ها با توجه به نوع معلولیت مورد بررسی قرار گرفتند که خلاصه اطلاعات آن در شکل ۴ نشان داده شده است.

شکل ۴: توزیع نمونه ها برحسب نوع معلولیت

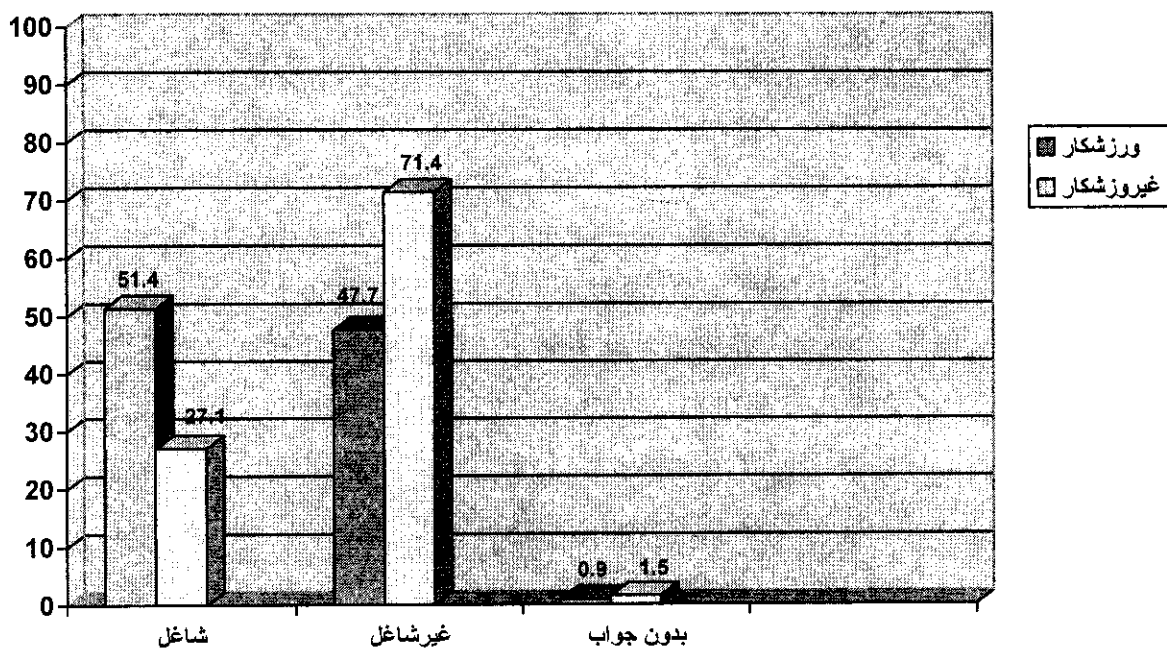
در شکل ۵، وضعیت آزمودنی ها با توجه به علت معلولیت ملاحظه می گردد.

شکل ۵: توزیع نمونه ها برحسب علت معلولیت

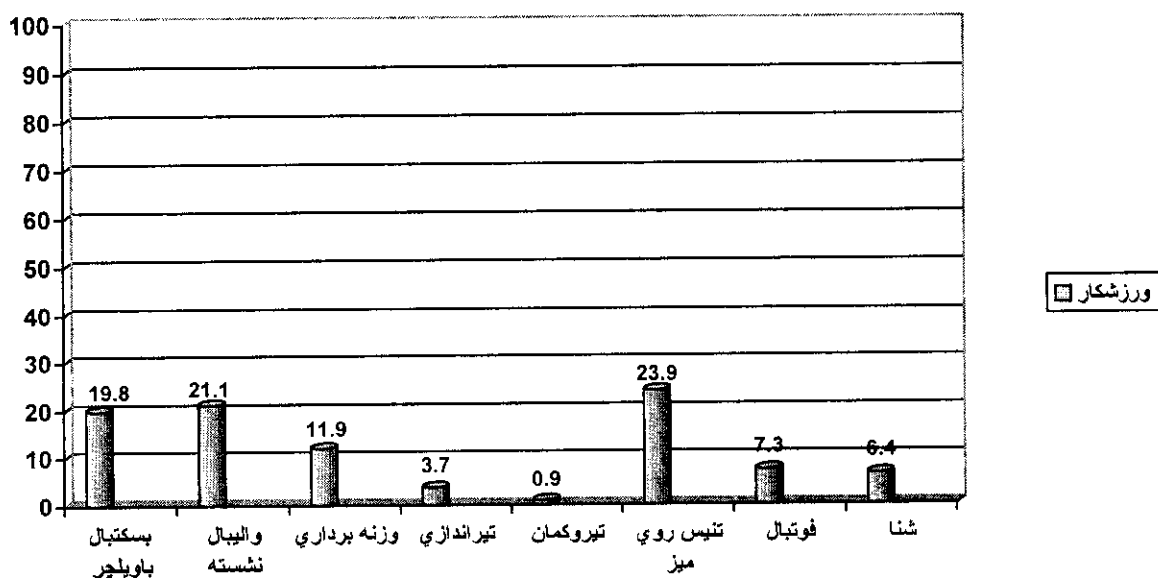
در بخشی از پرسشنامه ، وضعیت شغلی آزمودنی ها موردپرسش قرار گرفته بود که در شکل ۶ خلاصه آن را ملاحظه می‌کنید.

شکل ۶: توزیع نمونه ها برحسب وضعیت شغل

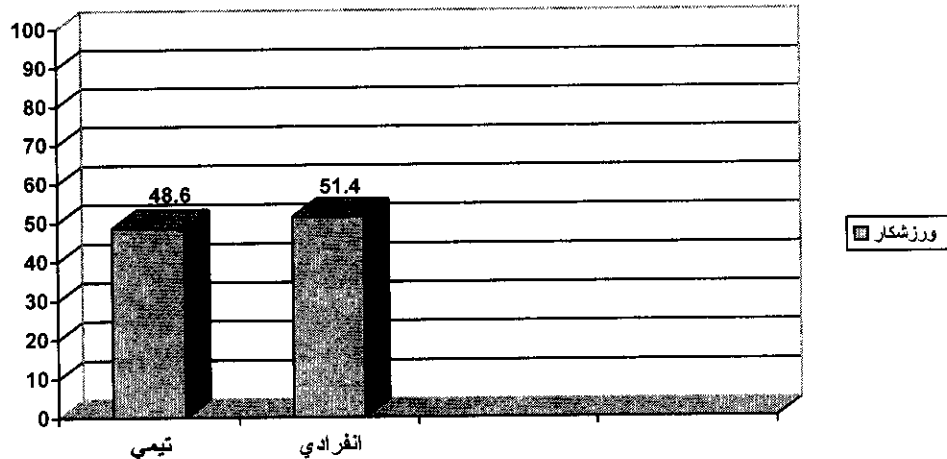
همچنین نمونه های گروه ورزشکار بر حسب رشته ورزشی آنها مورد بررسی قرار گرفت. شکل ۷ این اطلاعات را بطور خلاصه نشان می دهد.

شکل ۷: توزیع نمونه های ورزشکار برحسب نوع رشته ورزشی

و شکل ۸ نوع ورزش انفرادی و یا گروهی افراد معلول ورزشکار را معین می کند.

شکل ۸: توزیع نمونه های ورزشکار برحسب نوع ورزش

در تحلیل یافته ها، ابتدا با استفاده از ضریب، همبستگی پیرسون رابطه بین نگرش افراد معلول ورزشکار و غیر ورزشکار نسبت به خود با سن و سپس با طول مدت معلولیت مورد بررسی قرار گرفت که این رابطه معنی دار نبود.

در بخش بعد تفاوت بین نگرش افراد معلول ورزشکار و غیر ورزشکار نسبت به خود با تحصیلات، وضعیت تاهل، نوع معلولیت، علت معلولیت، وضعیت شغل، نوع شغل و وضعیت مسکن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که نتایج هیچکدام از فرضیه ها معنی دار نبوده است. خلاصه این یافته ها در جدول شماره ۱ آورده شده است.

جدول ۱: نتایج آزمون تحلیل واریانس (ANOVA) بین نگرش افراد معلول ورزشکار و غیر ورزشکار

با تحصیلات، وضعیت تاهل، نوع معلولیت، علت معلولیت، وضعیت شغل، نوع شغل و وضعیت مسکن

فرضیه	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	F	P	نوع رابط
نگرش و تحصیلات	۷۲۹/۴۶۷	۶	۱۲۱/۵۷۸	۰/۶۵۷	۰/۶۸۵	معنی دار نبود
نگرش و وضعیت تاهل	۹۱/۲۵۳	۱	۹۱/۲۵۳	۰/۸۹۶	۰/۴۸۲	معنی دار نبود
نگرش و نوع معلولیت	۴۹۱/۷۵۳	۴	۱۲۲/۹۳۸	۰/۶۵۵	۰/۶۲۴	معنی دار نبود
نگرش و علت معلولیت	۸۰۴/۲۳۰	۶	۱۳۴/۰۳۸	۰/۷۰۶	۰/۶۴۵	معنی دار نبود
نگرش و وضعیت شغلی	۱۳/۸۸۰	۱	۱۳/۸۸۰	۰/۰۷۶	۰/۷۸۳	معنی دار نبود
نگرش و نوع شغل	۱۰۰۲/۰۶۹	۳	۳۳۴/۰۲۳	۲/۱۶۹	۰/۰۹۷	معنی دار نبود
نگرش و وضعیت مسکن	۸۴۲/۲۴۵	۴	۲۱۰/۵۶۱	۱/۱۵۸	۰/۳۳۰	معنی دار نبود

همچنین با استفاده از آزمون t گروه‌های مستقل، بین نگرش افراد معلول ورزشکار نسبت به خود از بعد اجتماعی در ورزش‌های گروهی و انفرادی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت که تفاوت معنی دار مشاهده نگردید. خلاصه اطلاعات در جدول شماره ۲ آورده شده است:

جدول شماره ۲: نتایج آزمون t گروه‌های مستقل بین المللی نگرش افراد معلول ورزشکار تیمی و انفرادی نسبت به خود از بعد اجتماعی

گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	میانگین خطای انحراف معیار	تفاضل میانگین	درجه آزادی	t	احتمال پذیرش دو سویه
تیمی	۵۳	۱۰/۳۵۸۵	۱۳/۹۵۲	۱/۹۱۶۵	-۰/۲۸۴۴	۱۰۷	-۰/۱۰۹	۰/۹۱۳
انفرادی	۵۶	۱۰۴/۶۴۲۹	۱۳/۱۷۰۸	۱/۷۶				

در نهایت نیز با استفاده از t گروه‌های مستقل بطور کلی نگرش افراد معلول ورزشکار و غیر ورزشکار نسبت به خود از بعد اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت که در این ارتباط نیز تفاوت معنی دار مشاهده نگردید. اطلاعات مربوط در جدول شماره ۳ آورده شده است:

جدول شماره ۳: نتایج آزمون t گروه‌های مستقل بین نگرش افراد معلول ورزشکار و غیر ورزشکار نسبت به خود از بعد اجتماعی

گروه	تعداد	میانگین	انحراف معیار	میانگین خطای انحراف معیار	تفاضل میانگین	درجه آزادی	t	احتمال پذیرش دو سویه
ورزشکار	۱۰۹	۱۰۴/۵۰۴۶	۱۳/۴۹۳۹	۱/۲۹۲۵	۲/۴۲۹۴	۲۴۰	۱/۳۹۱	۰/۱۶۶
غیرورزشکار	۱۳۳	۱۰۲/۰۷۵۲	۱۳/۵۳۹۹	۱/۱۷۴۱				

بحث و نتیجه گیری

در پی تحقیقات صورت گرفته و نظر به آنچه که گذشت مشخص می‌گردد که ورزش و فعالیت بدنی می‌تواند در اجتماعی شدن افراد معلول نقش داشته باشد. با توجه به آمارهای توصیفی که در شکل‌های ۱ تا ۸ ارائه شده است، مشخص می‌شود که وضعیت گروه ورزشکار نسبت به گروه غیر ورزشکار از شرایط بهتری برخوردار بوده و می‌توان این استنباط را داشت که ورزش سبب می‌گردد تا افراد معلول بتوانند با مشکلات و موانع کنار

آمده و سازگار شده و به تحصیلات خود ادامه دهند و در نهایت بتوانند بطور مستقل تشکیل زندگی داده و با داشتن شغل، معیشت خود و خانواده را تامین نمایند که همگی نشان از اجتماعی تر بودن گروه ورزشکار نسبت به غیر ورزشکار دارد این موضوع با نتایج حاصل از تحقیق صدیق سروسنایی، رحمت اله، مطابقت دارد.

در بخش تحلیلهای آماری، هیچ کدام از فرضیه ها رابطه معنی داری را بدست نداد، اما باکمی توجه می توان عنوان نمود که در همه آنها میانگین گروه ورزشکار نسبت به غیر ورزشکار بالاتر بوده ولیکن به میزانی نبود که معنی دار باشد به نظر محقق تنوع معلولیت در بخش جسمی - حرکتی می تواند در این میان دلیل اصلی باشد. به منظور دستیابی به این موضوع می توان تحقیقات دیگری را در هر کدام از معلولیتها بطور مستقل انجام داد.

همچنین نتایج مشخص نمود که نوع ورزش تیمی و انفرادی در انجام فعالیتها ی بدنی تاثیر مشخصی را در اجتماعی شدن افراد معلول ندارد و هر فرد با توجه به نوع معلولیت و شرایطی که برای او مهیا است می تواند به هر فعالیت و یا ورزشی بپردازد.

در پایان لازم است يك بار دیگر اشاره شود که با عنایت به تحقیقات و یافته های بدست آمده، نقش مثبت ورزش در زندگی افراد معلول مسجل گردیده و باید به این عزیزان توصیه نمود که برای کاهش مشکلات و موانع اجتماعی و سازگاری با آنها از ورزش و فعالیت بدنی کمک و یاری جویند.

منابع

- ۱- آهني، بهروز. (شهریور ۱۳۷۳). بررسی و مقایسه فاکتورهای اسپرومتریك در بین معلولین پولیومیلیت مرد ورزشکار و غیرورزشکار. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران. ص ۱۲.
- ۲- اوپنهایم، ا.ان. (۱۳۷۵). طرح پرشنامه و سنجش نگرشها. (کریم نیا، مرضیه، مترجم). انتشارات آستان قدس رضوی. چاپ دوم. ص ۱۲۴ - ۱۳۰.
- ۳- بازرگان، عباس و سرمد، زهره و حجازی، الهه. (پاییز ۱۳۷۶). روشهای تحقیق در علوم رفتاری. تهران: انتشارات آگه. چاپ اول.
- ۴- حلم سرشت، پریش و دل پیشه، اسماعیل. (۱۳۷۱). توانبخشی و بهداشت معلولین. تهران: انتشارات چهر. ص ۱۲، ۱۶.
- ۵- خوردن، محمدتقی. (خرداد ۱۳۷۴). بررسی سازگاری شخصیتی در دو گروه از جانبازان و معلولین ورزشکار و غیرورزشکار استان مازندران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت مدرس.
- ۶- رضایی، محمدرضا. (۱۳۷۵-۱۳۷۶). بررسی و مقایسه سازگاریهای جانبازان معلول ورزشکار و غیر ورزشکار. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه علامه طباطبایی. ص ۳۸ - ۳۹، ۷۴.

- ۷- سازمان ملل متحد . (آبان ۱۳۷۳) . برنامه جهانی اقدام برای معلولین . (پریش ، یاسمن ، مترجم) . تهران : انتشارات سازمان بهزیستی .
- ۸- صدیق سروستانی ، رحمت الله . (زمستان ۱۳۷۶) . بررسی میزان پیوستگی اجتماعی ورزشکاران تیم های ملی معلولان و مقایسه آن با معلولان غیر ورزشکار . کمیته ملی المپیک . ص ۴۵ - ۵۸ .
- ۹- گل محمدی ، بهروز . (۱۳۷۲) . بررسی و مقایسه سطح عزت نفس معلولین ورزشکار و غیر ورزشکار . پایان نامه کارشناسی ارشد . دانشگاه تربیت مدرس .
- 10- Adedeja , T.A (1987) . Psychological and Social problems of physical disability state of the art and relevance to physical education international symposium on adapted physical activity . Toronto . P,45 – 47 .
- 11- Beaver , D .P . (1998) . The athlete with a disability . in Ally , R.& Allman , J . B . (Eds). Sport medicine . (second Ed) . Academic . INC . london . P,429 .
- 12- Cooper , L . (1988) . Athletics activity and personality a review of the literature research quarterly . No , 4 . P , 17 – 22 .
- 13- Wiliams . T . (1994). Disability sport socialization and identity contribution . Adapted physical activity quarterly . No , 11(1) . P , 14 – 31 .
- 14- Wiliams . T . Taylor . (D ,1994). Subculture and wheelchair sport: The influence of peers in wheelchair resin. Adapted physical activity quarterly . Socialization . No, 11(4) . P ,416-428